

تأثیر سواد مالی ذهنی و عینی بر رفتار مخاطره آمیز مالی با نقش تعدیلی استرس مالی

سهیلا شهرستانی^{۱*}

زهرا عضدی^۲

زهرا هاشمی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۰ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۱۲/۲۵

چکیده

سواد مالی فراتر از درک مفاهیم مالی است. افراد در مورد مسائل مالی باید به سواد مالی نسبی برسند و می توانند با به کارگیری دانشی که بدست آوردن، تصمیمات مالی معقولی بگیرند. هدف از انجام این پژوهش بررسی تأثیر سواد مالی ذهنی و عینی بر رفتار مخاطره آمیز مالی با نقش تعدیلی استرس مالی است. روش تحقیق از لحاظ هدف کاربردی، از لحاظ روش میدانی و از جهت شیوه گردآوری داده ها توصیفی - پیمایشی می باشد. جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان شهرستان یزد است. حجم نمونه با فرمول کوکران تعیین و تعداد ۵۸۴ پاسخ قابل قبول جمع آوری گردید. برای سنجش متغیرهای سواد مالی ذهنی (۲ گویه) و عینی (۵ گویه) از پرسشنامه لوساردی و همکاران (۲۰۱۰)، سنجش رفتار مخاطره آمیز مالی (۵ گویه) و استرس مالی (۵ گویه) به ترتیب از پرسشنامه شیائو و همکاران (۲۰۱۱) و لیم و همکاران (۲۰۱۴) استفاده شده است. تمام پرسشنامه ها دارای طیف ۵ گانه لیکرت می باشد. با بهره گیری از روش معادلات ساختاری و نرم افزار PLS3 تجزیه و تحلیل داده ها انجام پذیرفت. نتایج حاکی از آن بود که و سواد مالی عینی و استرس مالی بر رفتار مخاطره آمیز مالی تأثیر مثبت و سواد مالی ذهنی بر رفتار مخاطره آمیز مالی تأثیر معکوس و معنی داری دارد. همچنین استرس مالی به عنوان متغیر تعدیلی بر رابطه بین سواد مالی ذهنی و رفتار مخاطره آمیز مالی تأثیر معکوس و بر رابطه سواد مالی عینی و رفتار مخاطره آمیز مالی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بر اساس نتایج تحقیق می توان گفت هرچقدر افراد سطح دانش و سواد مالی خود را افزایش دهند کمتر رفتارهای مخاطره آمیز در زمینه مالی از خود بروز داده و استرس کمتری تحمل می کنند.

واژگان کلیدی

سواد مالی ذهنی، سواد مالی عینی، رفتار مخاطره آمیز مالی، استرس مالی.

۱ استادیار، عضو هیات علمی گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی امام جواد (ع)، یزد، ایران. s.shahrestani@iju.ir

۲ دانشجوی دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، یزد، ایران. zahraazodi93@gmail.com

۳ دانشجوی کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی امام جواد (ع)، یزد، ایران. hashemiz267@gmail.com

مقدمه

در دنیای امروزی که در آن تصمیم گیری های مالی به طور گسترده ای در حال تبدیل شدن به یکی از پیچیده ترین رفتارهای آدمی است، افراد به طیف زیادی از مهارت ها، دانش ها برای انتخاب آگاهانه و مدیریت نمودن امور مالی دارند. به همین جهت سواد مالی در تمام دنیا مورد توجه دولت ها قرار گرفته اند و افرادی که درک زیادی از اصول مالی دارند احتمالاً می توانند انتخاب آگاهانه تری داشته باشند. داشتن دانش مالی می تواند به مصرف کنندگان در همه سن ها و هر سطح درآمدی کمک نماید تا توانای آن را داشته باشند که هزینه ها و بدهی های خود را کنترل نمایند؛ بنابراین سواد مالی می تواند به خانواده ها برای به دست آوردن نظم و انضباط برای صرفه جویی و سرمایه گذاری کمک نماید (درانی، همکاران، ۱۳۹۲).

پس سواد مالی یعنی ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، نگرش و رفتار لازم برای اتخاذ تصمیم های مالی صحیح و در نهایت دست یافتن به رفاه مالی فردی و یک مهارت مهمی برای داشتن یک زندگی اقتصادی موفق است با این حال، مطالعات نشان می دهد که افراد و خانواده ها در درک مفاهیم مالی ساده مانند بهره مرکب، تنوع و ارزش زمانی پول مشکلات زیادی دارند (بوچر-کوئین^۱ و لوساردی، ۲۰۱۱). در نتیجه سواد مالی به عنوان توانایی استفاده از دانش و مهارت برای مدیریت موثر منابع مالی برای یک عمر رفاه مالی است (یوفلس، ۲۰۰۹). لذا سواد مالی مفهوم گسترده ای دارد مثل اطلاعات و رفتار افراد، برای برخورداری بودن از محیط امن در آینده می باشد و این مفهوم یعنی توانمندسازی و آموزش دادن افراد و کشورها در مقابل مسئله های مالی است تا به وسیله سواد مالی بتوانند به ارزیابی نمودن بازار ها، محصول ها، گرفتن تصمیمات آگاهانه اقدام نمایند (میلر، ۲۰۰۹). از طرفی دیگر آگاهی مردم از سواد مالی به آن ها کمک می کند تا منابع مالی خود را بهتر مدیریت کنند و افزایش دانش افراد و خانواده ها در این باره سواد مالی قدرت اقتصادی، اجتماعی آن ها را افزایش خواهد داد (کیانوش، ۱۳۹۲).

مبانی نظری

در دنیای امروز با توجه به افزایش پیچیدگی ها، تنوع محصول و خدمات مالی تصمیم های مالی پیچیده ای روبرو سرمایه گذارها و تغییر عوامل جمعیت شناختی و اقتصادی، توجه به سواد مالی به طور گسترده ای رو به افزایش است و سواد مالی برای افرادی که در کشورهای توسعه یافته کار می کنند مفهومی شناخته شده است و کشورها با یافتن رویکردهای موثر برای بهبود سطح سواد مالی خود از طریق ایجاد نمودن یا بهبود استراتژی های مالی برای آموزش مالی با هدف ارائه فرصت های یادگیری در سطوح مختلف آموزش هستند (اتکینسون و مسی، ۲۰۱۲)؛ و در تعریفی دیگر از موسسه حسابداران رسمی آمریکا، سواد مالی را به عنوان توانایی ارزیابی و مدیریت موثر امور مالی شخصی به منظور تصمیم

¹ Butcher-Queen

² usfles

³ Miller

⁴ Atkinson & Mesy

گیری های عاقلانه برای رسیدن به هدف های زندگی و دست یافتن به وضعیت مالی مناسب تعریف نموده است (گنجوی و نایب زاده، ۱۳۹۳). لذا سواد مالی داشتن توانایی و اعتماد به نفس برای مدیریت امور مالی شخصی از طریق تصمیم گیری مناسب و کوتاه مدت و برنامه ریزی مالی بلند مدت صحیح است (رموند^۵، ۲۰۱۰، ص ۲۸۴). فلذا سواد مالی می تواند بر رفتارهای مالی مخاطره آمیز اثرگذار باشد. رفتار مالی مخاطره آمیز یعنی رفتارهایی پرخطری که با بعضی از نتایج نامطلوب همیشه همراه است تعریف می شود و همچنین رفتارهای پرخطر مهم ترین عامل به خطر افتادن تصمیمات اقتصادی افراد است و همچنین توسعه سریع فناوری اطلاعات در دهه های اخیر سبب تأثیر عمیق مالی مصرف کنندگان بر زندگی مدرن و رفتار مصرف شده است (هن و همکاران، ۲۰۱۹).

و همچنین سواد مالی شکلی از سرمایه انسانی است که از طریق یادگیری و تمرین ایجاد می شود (لوساردی و میچل^۶، ۲۰۱۴). یا و می تواند با جستجو و کسب دانش (اطلاعات) مالی صریح و یا ضمنی در محیط خارجی از طریق روش های مختلف بهبود یابد. شکل گیری سواد مالی فرآیندی است که در آن افراد دانش مالی خارجی را به پایگاه دانش خود تبدیل و جذب می کنند و از آن برای تصمیم گیری مالی استفاده می کنند (هادار^۷ و همکاران، ۲۰۱۳)؛ و هم چنین سطوح بالاتری از سواد مالی می تواند مصرف کنندگان را قادر سازد تا تصمیمات درست و صحیحی را در زمینه مدیریت مالی شخص، بودجه بندی و سرمایه گذاری اتخاذ کنند (هیگرت^۸ و همکاران، ۲۰۰۳). فلذا سواد مالی برای ارزیابی دقیق اطلاعات مال، استفاده از فرصت های بازار و بهبود توانایی آن ها در کنترل ریسک کمک زیادی می کند (هوستون^۹، ۲۰۱۲). با این حال داشتن سواد مالی کمتر مانع درک نمودن ریسک آن ها می شود و بروز رفتار اعتباری پر خطرت را افزایش می دهد؛ و سطوح پایین سواد مالی مصرف آشکار و خرید ناگهانی در افراد را افزایش می دهد و همچنین احتمال رفتارهای اعتباری پر خطر را افزایش می دهد (آیدین و سلجوک^{۱۰}، ۲۰۱۹). در نتیجه خرید مستلزم در نظر دو جنبه (محصول یا خدمات و جنبه های مالی) است. هدف اولیه هر بازار به دست آوردن محصول یا خدماتی است که نیازها و/یا خواسته مصرف کننده را برآورده می کند. هنگام ارزیابی جنبه های مالی، افراد در درجه اول بر قیمت و مقرون به صرف بودن تمرکز می کنند و نه لزوماً اینکه آیا انتخاب های مالی آن ها بهینه بوده است یا خیر. با وجود اینکه افراد اغلب در تصمیم گیری های خرید شرکت می کنند و با جنبه های مالی خرید کم و بیش آگاه هستند اما ممکن است از توانای واقعی خود در تصمیم گیری های مالی بهینه بی اطلاع باشند؛ بنابراین، سواد مالی ادراکی آن ها ممکن است با سواد مالی واقعی آن ها هم راستا نباشد (جاوید و همکاران، ۲۰۱۸).

^۵ Remund

^۶ Han

^۷ Lusardi & Mitchell

^۸ Hadar

^۹ Hilgert

^{۱۰} Huston

از سویی دیگر، در این سال ها اثرات مخرب بحران های مالی در بازارهای جدید تاسیس، به شکل چشمگیری در دستور کار سیاست گذارها در سراسر دنیا قرار گرفته است تا از وقوع بحران های مالی که منجر به ناتوانی بازار مالی در انجام وظایفش شده است که باعث کاهش زیاد فعالیت های اقتصادی می شود جلوگیری نماید (میشکین، ۲۰۰۱). استرس مالی یعنی شرایطی که در آن بازار های مالی و اقتصادی به احتمال زیاد با آشفتگی های مالی روبرو می باشند (نلسن و پرلی، ۲۰۰۵). استرس ناشی از شوک ها و ساختارهای مالی آسیب پذیر می باشد؛ بنابراین هر چی شکنندگی مالی (ضعیف بودن در شرایط و ساختارهای مالی) بیشتر باشد نه فقط خودش بلکه با تاثیر ورود شوک ها به بازار و تکثیر و تقویت آن از طریق افزایش زیان های مالی، ریسک (افزایش در احتمال زیان مورد انتظار) و عدم اطمینان (کاهش اطمینان به احتمال زیان) در بازار، سبب زیاد شدن استرس شده (نلسن و پرلی، ۲۰۰۵)؛ و با افزایش اعتبار و ایجاد عدم اطمینان در موسسات مالی و سرمایه گذاران سبب ایجاد روند نزولی در اقتصاد می شود (هاکیو و کیتن، ۲۰۰۹)؛ بنابراین هر چند استرس مالی به طور مستقیم قابل مشاهده نیستند اما می توان در بسیاری از متغیرهای بازار مالی منعکس شود. می تواند خود را با روش های مختلف در یک سیستم مالی نشان دهد و باعث گسترش بی ثباتی شود و اختلال را از یک بازار به بازاری دیگر بکشاند (کردلویی و آسیایی طاهری، ۱۳۹۵)؛ به عبارت دیگر برخی استرس مالی را به طور غیر مستقیم به ریسک سیستماتیک تحقق یافته تعریف می کنند (لویزو ولدیس، ۲۰۱۲). هر چند هنوز توافقی برای تعریف استرس مالی وجود ندارد، اما اکثر اقتصاددان ها استرس مالی را ناشی از اختلالات عملکرد عادی در بازارهای مالی می دانند (مونین، ۲۰۱۷). در نتیجه امروزه آگاهی در خصوص ابزارهای مالی، یکی از ارکان های لاینفک زندگی بشر و پیشتاز رشد اقتصادی در هر کشوری است، تحقیقات نشان دهنده آن است که هرچه سطح سواد کالی افراد یک جامعه بیشتر باشد، رونق مبادلات مالی و سطح رفاه جامعه، کشور را به سمت و سوی ثبات خواهد برد و در واقع اهمیت یافتن سواد مالی به رشد و توسعه بخش مالی اقتصادی مربوط بوده و همچنین علل توسعه بخش مالی برای درک اهمیت موضوع سواد مالی موثر خواهد بود و همچنین سواد مالی و استرس مالی و درک مفاهیم آن ها برای رفتار مالی مخاطره آمیز افراد از اهمیت ویژه ای برخوردار است بنابراین در این تحقیق ضمن بررسی تاثیرات سواد مالی عینی و ذهنی بر رفتار مالی مخاطره آمیز و نقش تعدیلی استرش شغلی نیز بر اثرگذاری این رابطه مورد بررسی قرار گرفته است. به این سوال پاسخ داده می شود که آیا سواد مالی عینی و ذهنی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معناداری دارد و آیا استرس مالی در این رابطه می تواند نقش تعدیل کننده ای داشته باشد یا خیر.

¹ Mishkin	1
¹ Nelson	2
¹ Hakkia	3
¹ Lovzis & Ldis	4
¹ Monin	5

پیشینه های تحقیق

پژوهش های داخلی

خشنود^۶ و متولیان (۱۴۰۱) به بررسی سواد مالی پرداختند. نتایج نشان داد سواد مالی در برنامه های درسی کشور نادیده گرفته شده است.

احمدیه^۷ و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی تأثیرات سواد مالی فناوری مالی و سرمایه فکری بر عملکرد در شهرداری ها پرداختند. نتایج نشان داد سواد مالی و سرمایه فکری تأثیر مثبتی بر عملکرد داشته است.

ناظم منبری و عسکرزاده^۸ (۱۴۰۱) به بررسی تأثیر رفتار گذشته و سواد مالی بر تصمیمات سرمایه گذاری سرمایه گذاران در چارچوب-ب تئوری رفتار برنامه ریزی شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج نشان داد نگرش فرد نسبت به تصمیمات سرمایه گذاری بر قصد فرد برای سرمایه گذاری در بازار سهام تأثیر مثبت دارد. همچنین رفتار گذشته بر قصد فرد برای سرمایه گذاری در بازار سهام تأثیر مثبتی داشته است؛ و رفتار گذشته از طریق نگرش فرد بر قصد وی برای سرمایه گذاری در بازار سهام تأثیر داشته است، از طرفی سواد مالی بر نگرش افراد در جهت سرمایه گذاری در بازار سهام و بر متزل رفتار درک شده جهت سرمایه گذاری در بازار سهام تأثیر مثبت دارد.

عبدالرحیمیان و سیف پور شورکی^۹ (۱۴۰۱) به بررسی ارائه مدلی برای رابطه بین سواد مالی اسلامی بر تصمیمات سرمایه گذاری با توجه به نقش میانجی رفتار مالی پرداختند. نتایج نشان داد که کمبود سواد در امور مالی اسلامی نه تنها ریسک های فردی در تصمیم گیری های مالی را افزایش می دهد، بلکه بقای صنعت مالی اسلامی در کشور را نیز با خطر مواجه می سازد.

عبداللهی^{۱۰} (۱۴۰۰) به بررسی رابطه مشوق های مالی و سوابق شغلی و سواد مالی اعضای هیات مدیره بر ریسک غیر سیستماتیک شرکت هایی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نتایج نشان داد ارتباط منفی و معناداری بین مالکیت مدیریتی، حق الزحمه هیات مدیره با ریسک غیر سیستماتیک شرکت ها وجود دارد. همچنین بین سوابق شغلی اعضای هیات مدیره با ریسک غیر سیستماتیک رابطه منفی و معناداری وجود دارد ولی رابطه معنی داری بین سواد مالی اعضای هیئت مدیره و ریسک ویژه یافت نشده است.

حیدریان^{۱۱} و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی محاسبه شاخص های استرس مالی و تحلیل تأثیرهای آن بر رشد اقتصاد ایران، کاربردی از مدل خود رگرسیون مارکه-سوئیچینگ پرداختند. نتایج نشان داد اقتصاد ایران طی ۱۳ سال استرس مالی منفی و طی ۹ سال استرس مالی مثبتی داشته است که باعث کاهش و افزایش رشد اقتصادی در کشور شده است. هرچند

¹ Khshnod 6

¹ Ahmadiyya 7

¹ Nazim Manbari& Askarzadeh

¹ Abdul Rahimian& Saifpour Shakure

² Abdullahi 0

² Haidrian 1

پایداری سال های رکود و استرس مالی بیشتر از استرس مالی مثبت بوده است به طوری که استرس مالی بر رشد اقتصادی منفی و معنی دار بوده است.

پژوهش های خارجی

لیو و ژنگ^۲ (۲۰۲۱) به بررسی سواد مالی، خودکارآمدی و رفتار اعتباری مخاطره آمیز در بین دانشجویان شواهدی از اعتبار مصرف کننده آنلاین در دانشگاه مهندسی برق، چین پرداختند. نتایج نشان داد که سواد مالی ذهنی تاثیر بیشتری نسبت به سواد مالی عینی دارد و همچنین سواد مالی و رفتار اعتباری بر خطر زمانی تشدید می شود که سطح استرس مرتبط با امور مالی دانشجویان دانشگاه بالا است و خودکارآمدی مالی تا حدودی رابطه بین سواد مالی و رفتار اعتباری بر خطر را واسطه می کند.

لی و همکاران (۲۰۲۱) به بررسی ریسک مرتبط با سیاست و رفتار تامین مالی شرکت ها: شواهدی از شرکت های بورس چین پرداختند. نتایج نشان داد که ریسک های مرتبط با سیاست و تصمیمات تامین مالی شرکت تاثیر منفی دارد.

شی و همکاران (۲۰۱۶) به بررسی رابطه بین اختلافات مالی و سواد مالی پرداختند. نتایج نشان داد اگر مردم خود را با سواد مالی و به درستی از اهرم ابزار مالی مجهز کنند به طور پیشگیرانه می توانند اختلافات مالی را کاهش دهند.

اسچرسبرگ^۳ (۲۰۱۳) به بررسی سواد مالی و رفتار مالی در میان جوانان: شواهد و پیامدها پرداخت. نتایج نشان داد افرادی که سواد مالی بالاتری دارند یا اعتماد بیشتری بر ریاضیات و دانش مالی خود دارند نتایج مالی بالاتری دارند؛ و احتمال کمتری وجود دارد که از روش وام استفاده کنند و احتمال بیشتری برای برنامه ریزی یا صرفه جویی در وقت خود را دارند.

کلپر^۴ و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی سواد مالی و بحران های مالی در کشور روسیه پرداختند. نتایج نشان داد سواد مالی بهتر می تواند افراد را در برابر شک های کلان اقتصادی آماده کند.

اهداف تحقیق

بنابراین با توجه به مبانی نظری تحقیق، اهداف و فرضیه های مورد بررسی به شرح زیر خواهد بود.

بررسی تاثیر سواد مالی عینی بر رفتار مالی مخاطره آمیز

بررسی تاثیر سواد مالی ذهنی بر رفتار مالی مخاطره آمیز

بررسی تاثیر استرس مالی بر رابطه بین سواد مالی عینی و ذهنی و رفتار مالی مخاطره آمیز

بررسی تاثیر استرس مالی بر رفتار مالی مخاطره آمیز

² Liu & Zhang	2
² L ee	3
² shi	4
² Scheresterg	5
² Klapper	6

فرضیات تحقیق

سواد مالی عینی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تأثیر معناداری دارد.

سواد مالی ذهنی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تأثیر معناداری دارد.

استرس مالی بر رابطه بین سواد مالی عینی و ذهنی و رفتار مالی مخاطره آمیز تأثیر معناداری دارد.

استرس مالی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تأثیر معناداری دارد.

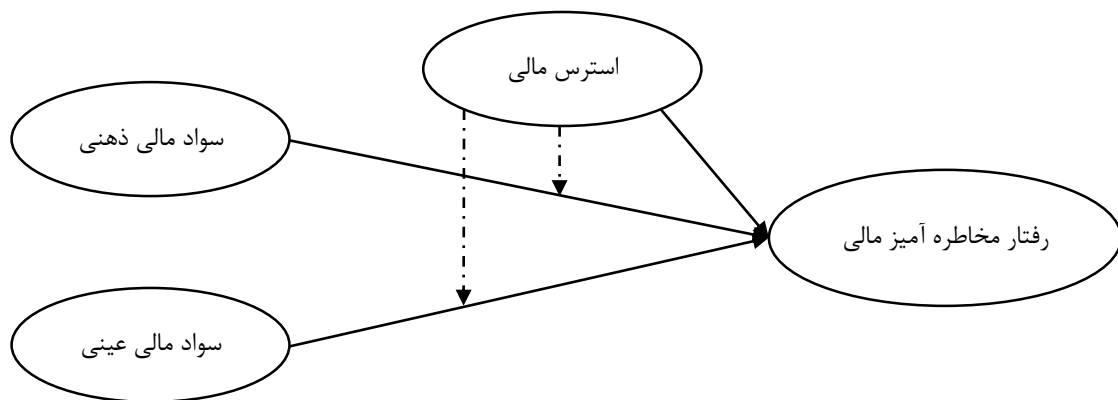
روش تحقیق

این تحقیق با توجه به هدف از نوع تحقیق های کاربردی می باشد، از منظر مطالعه کیفی، فرآیندی کمی و از نظر فلسفه تحقیق از نوع تحقیق های اثبات گرایانه، دارای رویکرد قیاسی- استقرایی و از نظر افق زمانی یک تحقیق مقطعی می باشد. از نظر هدف شناختی این تحقیق از نوع توصیفی-پیمایشی می باشد. ادبیات نظری پیشینه های تحقیق از روش کتابخانه ای و گردآوری داده ها و نتیجه گیری نهایی بری از مون پذیرش یا رد فرضیه از روش میدانی و با استفاده از پرسشنامه صورت گرفته است سواد مالی ذهنی و عینی به عنوان متغیر مستقل، رفتار مالی مخاطره آمیز به عنوان متغیر وابسته و استرس مالی به عنوان متغیر تعدیلگر در نظر گرفته شده است و برای سنجش آن ها از پرسشنامه های استاندارد استفاده شده است. جدول زیر ویژگی پاسخ دهندگان ارائه شده است.

جنسیت	تعداد	درصد فراوانی
مرد	۴۶۲	۷۹,۱
زن	۱۲۲	۲۰,۹
جمع	۵۸۴	۱۰۰,۰
گروه سنی	تعداد	درصد فراوانی
بین ۲۰ - ۲۵	۲۵۳	۴۳,۳
۲۶ - ۳۰	۱۴۵	۲۴,۸
۳۱ - ۳۵	۱۰۰	۱۷,۲
۳۶ به بالا	۸۶	۱۴,۷
جمع	۵۸۴	۱۰۰,۰
وضعیت تحصیلی	تعداد	درصد فراوانی
کارشناسی	۴۵۹	۷۸,۶
کارشناسی ارشد	۹۸	۱۶,۸
دکتری	۲۷	۴,۶
جمع	۵۸۴	۱۰۰,۰

منبع: یافته های پژوهشگر

شکل (۱) مدل مفهومی پژوهش را نشان می دهد:

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق (بر اساس مدل کیو وژنک، ۲۰۲۱)

جامعه آماری این تحقیق دانشجویان شهرستان یزد و نمونه گیری براساس روش تصادفی ساده انتخاب و حجم نمونه با بهره گیری از فرمول کوکران (با توجه به جامعه نامحدود تعداد ۳۸۶ نفر) تعیین می شود. برای جمع آوری داده های مورد نیاز تعداد ۶۰۰ پرسشنامه بین دانشجویان توزیع و از این تعداد ۵۸۴ پاسخ قابل قبول دریافت گردید. در نهایت با استفاده از مدل سازی ساختاری و نرم افزار PLS3 داده های گردآوری شده مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت. همچنین با معیارهای R^2 ، Q^2 ، R^2 ، Q^2 ، R^2 ، Q^2 ، R^2 و NFI برازش مدل ساختاری بررسی می شود.

یافته های تحقیق

پایایی و روایی ابزار جمع آوری داده

پایایی ابزاری است که از آن به اعتبار، دقت و اعتمادپذیری تعبیر می شود به عبارتی دیگر مقصود آن است که اگر ابزار اندازه گیری را در یک فاصله زمانی کوتاه چندین بار و به گروه واحدی از افراد بدهیم نتایج حاصل نزدیک به هم باشد.

در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه با استفاده از آزمون های آلفا کرونباخ، ρ -A و پایایی ترکیبی بررسی و روایی پرسشنامه نیز با بهره گیری از روایی همگرا (متوسط واریانس استخراج شده یا AVE) و روایی واگرا (ماتریس فورنل لارکر) مورد سنجش قرار گرفته است. نتایج آزمون های مذکور در جدول زیر ارائه شده است.

جدول: نتایج آزمون پایایی و روایی پرسشنامه

متغیر	آلفا کرونباخ	rho-A	پایایی ترکیبی	AVE
استرس مالی	۰,۹۴۰	۰,۹۴۳	۰,۹۵۵	۰,۸۰۹
رفتار مخاطره آمیز مالی	۰,۹۶۴	۰,۹۶۵	۰,۹۷۲	۰,۸۷۵
سواد مالی ذهنی	۰,۹۴۵	۰,۹۴۵	۰,۹۷۳	۰,۹۴۸
سواد مالی عینی	۰,۹۲۰	۰,۹۳۶	۰,۹۴۰	۰,۷۵۸

روایی^{۲۸}

مقصود از روایی آن است که ابزار اندازه گیری می تواند خصیصه و ویژگی که ابزار برای آن طراحی شده است را اندازه گیری کند یا خیر؟ موضوع روایی از آن جهت اهمیت دارد که اندازه گیری های نامناسب و ناکافی می تواند هر تحقیق علمی را بی ارزش و نا روا سازد. به عبارتی دیگر روایی یعنی میزان انطباق مشاهدات و پرسش های تحقیق با هدف اصلی تحقیق می باشد که آیا داده های گردآوری شده تصویر حقیقی همان موضوع مورد بررسی می باشد یا خیر؟

روش فورنل-لارکر

معیار مهمی که با روایی واگرا مشخص می شود، میزان رابطه یک سازه با شاخص هایش در مقایسه رابطه آن سازه با سایر سازه ها است، به طوری که روایی واگرا قابل قبول یک مدل حاکی از آن است که یک سازه در مدل تعامل بیشتری با شاخص های خود دارد تا با سازه های دیگر. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) بیان کردند، روایی واگرا وقتی در سطح قابل قبولی است که میزان AVE برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه های دیگر یعنی مربع مقدار ضرایب همبستگی بین سازه ها در مدل باشد و بررسی این امر به وسیله یک ماتریس صورت می پذیرد که خانه های این ماتریس حاوی مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه ها و جذر مقادیر AVE مربوط به سازه است. نتایج آزمون روایی واگرا (فورنل - لارکر)^{۲۹} نشان داد که پرسشنامه مورد استفاده علاوه بر پایایی به لحاظ روایی نیز مشکلی ندارد.

² Validity

8

² Fornell & Larcker

9

نتایج (۱): ماتریس فورنل - لارکر متغیرها

متغیرها	استرس مالی	استرس مالی * سواد مالی ذهنی	استرس مالی * رفتار مخاطره آمیز مالی	سواد مالی ذهنی	سواد مالی عینی
استرس مالی	۰,۸۹۹				
استرس مالی * سواد مالی ذهنی	-۰,۷۵۷	۱,۰۰۰			
استرس مالی * سواد مالی عینی	-۰,۷۳۹	۰,۹۵۰	۱,۰۰۰		
رفتار مخاطره آمیز مالی	۰,۷۶۵	-۰,۷۹۴	-۰,۷۵۹	۰,۹۳۶	
سواد مالی ذهنی	-۰,۷۴۲	۰,۸۲۱	۰,۸۰۵	۰,۹۷۴	
سواد مالی عینی	-۰,۶۵۶	۰,۷۳۴	۰,۷۱۱	۰,۷۶۹	۰,۸۷۱

برازش مدل

برازش مدل ساختاری^{۳۰}

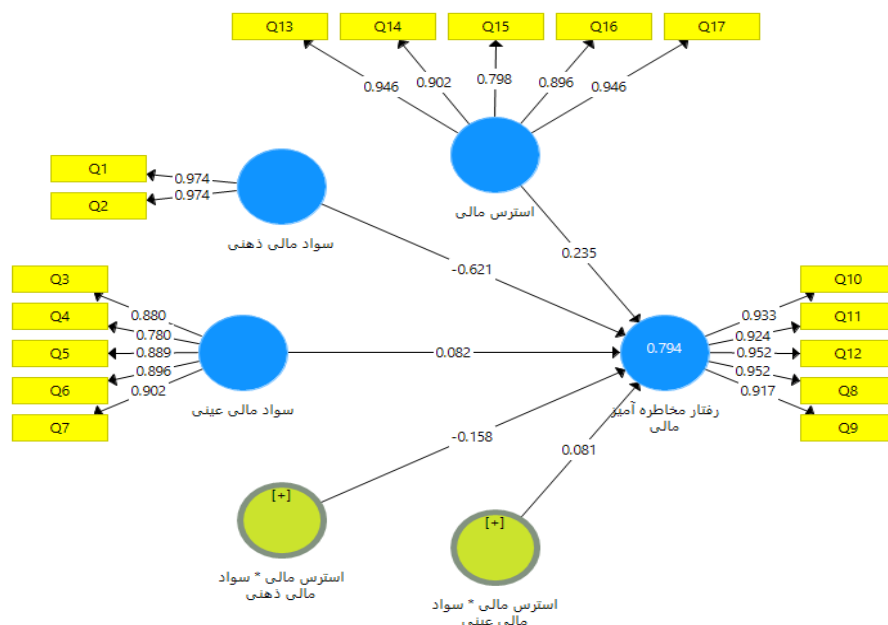
هدف مدل ساختاری، بررسی روابط موجود در بین متغیرهای مکنون می باشد. برای اعتبار سنجی ارزش محتوای هر یک از شاخص ها در اندازه گیری مفاهیم مطروحه، به روش مدل معادلات ساختاری، اعتبار مدل طراحی شده مورد آنالیز قرار می گیرد. مدل سازی معادلات ساختاری تحلیل چند متغیر نیرومندی از خانواده رگرسیون چند متغیری است که به محقق امکان می دهد مجموعه ای از معادلات رگرسیون را به طور هم زمان مورد آزمون قرار دهد. مدل سازی معادلات ساختاری دیدگاهی است که در آن الگوهای فرضی از ارتباط مستقیم و غیر مستقیم در میان مجموعه ای از متغیرهای مشاهده شده و پنهان بررسی می شود. مدل معادلات ساختاری به دو روش کلی تحلیل عاملی تاییدی و تحلیل مسیر تقسیم می شود. در قسمت اندازه گیری، ارتباط نشانگرها یا همان سوال های پرسش نامه با سازه ها مورد بررسی قرار می گیرد و در قسمت ساختاری ارتباط عامل های مورد بررسی با یکدیگر جهت آزمون فرضیه ها مورد توجه هستند؛ و برای اجرای مدل معادلات ساختاری روش های متنوعی وجود دارند که یکی از جدیدترین رویکردها در مدل معادلات ساختاری روش حداقل مربعات جری است که در سال ۱۹۷۵ توسط محقق سوئدی هرمان ولد ارائه شد. در تحلیل عاملی تاییدی پیش فرض اساس محقق، آن است که هر عامل با زیر مجموعه خاصی است متغیرها ارتباط دارد و محقق به دنبال آن است که آیا مدل با تعداد عامل های در نظر گرفته شده بر اساس تئوری و مبانی نظری با مدل مشاهده شده و بارهای عاملی به

³ Structural model fit

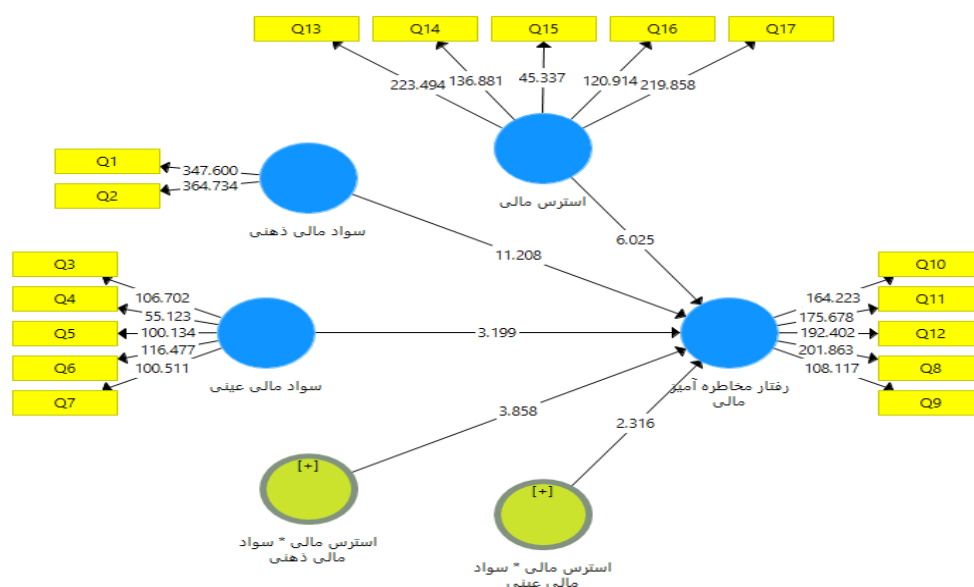
دست آمده انتباق دارد یا خیر. بارهای عاملی مقدار عددی است که میزان شدت رابطه میان یک متغیر پنهان و متغیر آشکار مربوطه را طی فرآیند تحلیل مسیر مشخص می کند. هرچه مقدار بار عاملی یک شاخص در رابطه با یک سازه مشخص بیشتر باشد، آن شاخص سهم بیشتری در تبیین آن سازه ایفا می کند و هر چه شاخص منفی باشد نشان دهنده تاثیر منفی آن در تبیین سازه مربوطه می باشد.

نتایج برازش مدل ساختاری

مسیر	ضریب مسیر	آماره T	نتیجه
استرس مالی رفتار مخاطره آمیز مالی	۰,۲۳۵	۶,۰۲۵	تأثیر مثبت و معنی دار
سواد مالی ذهنی رفتار مخاطره آمیز مالی	-۰,۶۲۱	۱۱,۲۰۸	تأثیر معکوس و معنی دار
سواد مالی عینی رفتار مخاطره آمیز مالی	۰,۰۸۲	۳,۱۹۹	تأثیر مثبت و معنی دار
استرس مالی * سواد مالی ذهنی رفتار مخاطره آمیز مالی	-۰,۱۵۸	۳,۸۵۸	تأثیر معکوس و معنی دار
استرس مالی * سواد مالی عینی رفتار مخاطره آمیز مالی	۰,۰۸۱	۲,۳۱۶	تأثیر مثبت و معنی دار

شکل ۱: برازش مدل ساختاری در حالت ضریب مسیر (یافته های پژوهشگر)

شکل ۲: برازش مدل ساختاری در حالت معنی داری (یافته های پژوهشگر)

بررسی شاخص های نیکویی برازش

نتایج شاخص های مورد استفاده برای بررسی برازش مدل در جدول زیر ارائه شده است:

متغیر	Q Squares	R Squares	NFI	d-ULS	rms Theta
رفتار مخاطره آمیز مالی	۰,۶۴۶	۰,۷۹۴	۰,۸۵۵	۰,۷۳۱	۰,۲۰۵

برآزش مدل اندازه گیری

یعنی مدل اندازه با یک مجموعه از مشاهدات متناسب است. اندازه نیکویی برازش معمولاً تفاوت بین مقادیر مشاهده شده و مقادیر مورد انتظار در مدل بررسی شونده را خلاصه سازی می کند.

متغیر	سوال	بار عاملی	آماره T	مقدار P	متغیر	سوال	بار عاملی	آماره T	مقدار P
سواد مالی ذهنی	Q1	۰,۹۷۴	۳۷۴,۶۰۰	۰,۰۰۰	رفتار مخاطره آمیز مالی	Q10	۰,۹۳۳	۱۶۴,۲۲۳	۰,۰۰۰
	Q2	۰,۹۷۴	۳۶۴,۷۳۴	۰,۰۰۰		Q11	۰,۹۲۴	۱۷۵,۶۷۸	۰,۰۰۰
سواد مالی عینی	Q3	۰,۸۸۰	۱۰۶,۷۰۲	۰,۰۰۰	استرس مالی	Q12	۰,۹۵۲	۱۹۲,۴۰۲	۰,۰۰۰
	Q4	۰,۷۸۰	۵۵,۱۲۳	۰,۰۰۰		Q13	۰,۹۴۶	۲۲۳,۴۹۴	۰,۰۰۰
	Q5	۰,۸۸۹	۱۰۰,۱۳۴	۰,۰۰۰		Q14	۰,۹۰۲	۱۳۶,۸۸۱	۰,۰۰۰
	Q6	۰,۸۹۶	۱۱۶,۴۷۷	۰,۰۰۰		Q15	۰,۷۹۸	۴۵,۳۳۷	۰,۰۰۰
	Q7	۰,۹۰۲	۱۰۰,۵۱۱	۰,۰۰۰		Q16	۰,۸۹۶	۱۲۰,۹۱۴	۰,۰۰۰
رفتار مخاطره آمیز مالی	Q8	۰,۹۵۲	۲۰۱,۸۶۳	۰,۰۰۰		Q17	۰,۹۴۶	۲۱۹,۸۵۸	۰,۰۰۰
	Q9	۰,۹۱۷	۱۰۸,۱۱۷	۰,۰۰۰	یافته های پژوهشگر				

نتیجه گیری

در دهه های اخیر کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه درگیر سواد مالی شهروندان خود بوده اند و اینکه سواد مالی از فاکتورهای مهم است که با تصمیم گیری های مالی در وضعیت ها و موقعیت های اقتصادی در ارتباط است؛ بنابراین سواد مالی در تمام دنیا به عنوان یکی از عنصرهای مهم برای پایداری اقتصادی، توسعه و پیشرفت شناخته شده است (جراردی و همکاران، ۲۰۱۰). سواد مالی به عنوان یک توانای اساسی برای سرمایه گذارها که نیاز به درک سناریوی های پیچیده مالی دارند شناخته شده است. دولت ها در تمام دنیا به دنبال یافتن راهکارهای مناسب برای ارتقای سواد مالی افراد از روش ایجاد ارتقای استراتژی های ملی هستند امروزه درک مفاهیم و مهارت های مرتبط با سواد مالی به سبب اینکه مصرف کننده را برای بقاء در جامعه مدرن و مقاومت در برابر تنوع و پیچیدگی محصولات و خدمات مالی موجود، توانا می سازد، ضروری شده است (آلمن برگ^۳ و دربر، ۲۰۱۵)؛ اما نبودن سواد مالی در کش. رهای در حال توسعه مشهودتر است. چون افراد درک درستی از مفاهیم مالی مثل بهره، پس انداز، سهام و سرمایه گذاری ندارند (ارن و زنجن، ۲۰۱۶). پس آموزش سواد مالی، تنها قسمتی از واکنش موثر بر توانمندی جوامع در بازارهای مالی می باشد.

فرضیه ۱: سواد مالی عینی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معناداری دارد.

نتایج آزمون این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵٪ نشان داد، سواد مالی عینی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر مثبت و معناداری داشته است؛ بنابراین سواد مالی عینی رفتار مالی مخاطره آمیز را افزایش می دهد. در واقع سواد مالی ابزاری است برای مقابله با فقر و همچنین سواد مالی کارکرد زیادی در بروز رفتارهای مالی درست از سوی افراد دارد و تعداد زیادی از افراد تمایل به آموختن آن دارند (لوساردی^۳ و همکاران، ۲۰۰۹). در نتیجه می توان چنین برداشت نمود که دانشجویانی که از سواد مالی عینی بیشتری برخوردارند رفتار مالی مخاطره آمیز نیز در آن ها افزایش می یابد. نتایج این فرضیه با نتایج تحقیق منبری و عسکرزاده (۱۴۱۰) و عبدالرحیمیان و سیف پور شورکی (۱۴۰۱) هم جهت می باشد.

فرضیه ۲: سواد مالی ذهنی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معناداری دارد.

نتیجه این فرضیه نشان داد در سطح اطمینان ۹۵٪ سواد مالی ذهنی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معکوس و معناداری دارد؛ یعنی با افزایش سواد مالی ذهنی، رفتار مالی مخاطره آمیز کاهش می یابد. فلذا سواد مالی یعنی توانمندی کسب، درک، ارزیابی اطلاعات مربوط و مورد نیاز برای اخذ تصمیم ها و گزینش های مالی همواره با آگاهی و دانستن تبعات مالی آن تصمیم ها (اوگلو و همکاران، ۲۰۱۷). در نتیجه می توان گفت با افزایش سواد مالی ذهنی افراد رفتار مالی مخاطره آمیز آن ها کاهش می یابد. پس می توان نتیجه گرفت که دانشجویانی که سواد مالی ذهنی در آن ها بیشتر است رفتار مالی مخاطره آمیز در آن ها کمتر است نسبت به دانشجویانی که دارای سواد مالی عینی هستند. نتایج این فرضیه با نتایج تحقیق لیو و ژنگ^۳ (۲۰۲۱)، شی و همکاران (۲۰۱۶) و چاوشی و همکاران (۱۴۰۰) هم سو می باشد.

³ Almenberg

2

³ Lusardi

3

فرضیه ۳: استرس مالی بر رابطه بین سواد مالی عینی، ذهنی و رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معناداری دارد.

فرضیه ۳-۱: استرس مالی بر رابطه بین سواد مالی عینی و رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معناداری دارد. نتیجه این فرضیه نشان داد در سطح اطمینان ۹۵٪ استرس مالی عینی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معناداری وجود داشته است. آنچه از گذشته مطرح بوده است استرس در ساختارهای مالی و اقتصادی یک کشور، برای تحلیل نمودن و پیش بینی فعالیت های اقتصادی از اهمیت ویژه ای برخوردار است مخصوصا وقتی که بخش واقعی اقتصاد با کاهش رشد روبرو می شود. در نتیجه می توان چنین بیان نمود که سطح استرس مالی در دانشجویان می تواند نقش تعدیلی مستقیمی و موثری در رابطه بین سواد مالی عینی و ذهنی و رفتار مالی مخاطره آمیز داشته باشد. پس در دانشجویانی که استرس مالی در آن ها بیشتر است اگر سواد مالی کمتری داشته باشند. تاثیرات نامطلوبی تری بر رفتار مالی مخاطره آمیز آن ها خواهد گذاشت. نتایج این فرضیه با نتایج تحقیق حیدریان و همکاران (۱۳۹۸) هم جهت می باشد.

فرضیه ۳-۲: استرس مالی بر رابطه بین سواد مالی ذهنی و رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معناداری دارد.

نتایج این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵٪ نشان می دهد استرس مالی بر رابطه بین سواد مالی ذهنی و رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معکوس و معناداری داشته است. لذا نقش تعدیلگری استرس مالی بر این رابطه معنادار بوده است. فلذا استرس مالی می تواند اثر معکوس و معناداری و نقش تعدیل کننده ای داشته است؛ بنابراین دانشجویانی که استرس مالی در آن ها کمتر است سواد مالی در آن ها بیشتر است و رفتار مالی مخاطره آمیز کمتری دارند نسب به دانشجویانی که از سواد مالی عینی برخوردارند.

فرضیه ۴: استرس مالی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر معناداری دارد.

در سطح اطمینان ۹۵٪ نتایج نشان داد که استرس مالی بر رفتار مالی مخاطره آمیز تاثیر مثبت و معناداری داشته است پس می توان آن طور بیان نمود که با افزایش استرس مالی، رفتار مالی مخاطره آمیز نیز افزایش خواهد یافت. فلذا استرس مالی سبب افزایش، بی ثباتی مالی شده و با اختلال در عملکرد سیستم مالی، رشد اقتصادی رفاه اجتماعی آسیب می رساند (دوک و پلتنن، ۲۰۱۴). نتایج این فرضیه با نتایج تحقیق لی و همکاران (۲۰۱۲) و معطوفی (۱۳۹۶) هم جهت می باشد.

پیشنهادهای کاربردی

لذا پیشنهاد می شود با توجه به اهمیت سواد مالی و با توجه به اینکه سواد مالی دانشجویان با مولفه رفتار مالی مخاطره آمیز بررسی شده است پس باید سعی نمود تا به بهترین و مناسبترین روش این عامل در دانشجویان تقویت شود و همچنین دانشگاه های با برگزاری کلاس ها و همایش ها در جهت بهبود سواد مالی دانشجویان تلاش کنند زیرا افزایش سواد مالی باعث رفاه مالی و بهبود اقتصاد هر کشوری می شود و راهکار پیشنهادی دیگر با توجه به اهمیت و اثرات مثبت سواد مالی

بر رفتارهای مالی مخاطره آمیز پیشنهاد قابل ارائه، ارایه درس سواد مالی در دانشگاه ها برای افزایش سواد مالی در بین دانشجویان است و با توجه به اثرات منفی استرس مالی پیشنهاد می شود با افزایش سواد مالی در بین دانشجویان و تاثیرات رفتارهای مالی مخاطره آمیز بر رفتار آن ها به افراد پیشنهاد می شود با شرکت در کلاس های آموزشی سطح سواد مالی خود را افزایش دهند

به محققان آتی پیشنهاد می شود با توجه به اهمیت خاص بحث سواد مالی و با توجه به مطالعات مبتنی بر عوامل تاثیر گذار بر سواد مالی، تاثیرات سواد مالی را بر روی سایر مولفه ها مورد بررسی قرار دهند و همچنین پیشنهاد می شود عوامل موثر بر سواد مالی دانشجویان در سطوح مختلف، کارمندان دانشگاه ها، اساتید، رؤسای دانشگاه ها و مدارس نیز بررسی شود. ایت تحقیق هم مثل تحقیق های دیگر دارای محدودیت های می باشد از مهم ترین محدودیت این تحقیق مربوط به محدودیت ذاتی پرسشنامه است.

منابع

- احمدیه، معصومه؛ مرادی، مجید؛ خوشکار، فرزین (۱۴۰۱). تأثیر سواد مالی، فناوری مالی و سرمایه های فکری بر عملکرد در شهرداری ها، پژوهش های جدید در مدیریت حسابداری، دوره جدید، شماره ۵۶، صص ۱۲۱-۱۰۹.
- خشنود، سمانه؛ متولیان، محدثه (۱۴۰۱) بررسی سواد مالی، مجله روانشناسی و علوم تربیتی در هزاره سوم، شماره ۱۵، صص ۵۹۵-۶۰۴.
- حیدریان، مریم؛ فلاحتی، علی؛ کریمی، محمد شریف (۱۳۹۸) محاسبه شاخص های استرس مالی و تحلیل تاثیرهای آن بر رشد اقتصادی ایران، کاربردی از مدل خود رگرسیونی مارکف-سوئیچینگ، مجله تحقیقات مالی، دوره ۲۱، شماره ۳، صص ۴۴۷-۴۱۷.
- درانی، کمال؛ اسلامی بیدگلی، غلامرضا؛ گوهری نادر، طاهره (۱۳۹۲) بررسی اثربخش دوره های آموزش عمومی بورس اوراق بهادار تهران در ارتقای دانش مالی و فرهنگ سازی شرکت کنندگان، فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی، دوره ۵، شماره ۱۴، صص ۱۲۳-۱۱۹.
- عبداللهی، وحید (۱۴۰۰) بررسی رابطه مشوق های مالی و سوابق شغلی و سواد مالی اعضای هیات مدیره بر ریسک سیستماتیک شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه تعالی منابع انسانی، شماره ۳، دوره ۲.
- عبدالرحیمیان، محمد حسین؛ سیف پورشورکی، محسن (۱۴۰۱) بررسی ارائه مدلی برای روابط بین سواد مالی اسلامی بر تصمیمات سرمایه گذاری با توجه به نقش میانجی رفتار مالی، هجدعین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در مدیریت اقتصاد و حسابداری.
- کیانوش، مهسا؛ جلیلی، محمد؛ احمدی، موسی؛ حسین آبادی، داوود (۱۳۹۳) میزان درک و شناخت دانشجویان از دانش مالی تامین مالی شخصی، فصلنامه علمی پژوهش دانش سرمایه گذاری، سال ۳، صص ۵۳-۴۱.

- کردلویی، حمیدرضا؛ آسیایی طاهر، فاطمه (۱۳۹۵). تعیین شاخص استرس مالی در بازارهای بانکداری، ارز و بیمه، فصلنامه مدیریت کسب و کار، دوره ۸، شماره ۳۰، صص ۱۸-۱.
- گنجویی، اسما؛ نایب زاده، شهناز (۱۳۹۳). بررسی رابطه اعتقادات مذهبی و سواد مالی در دانشجویان مقطع ارشد، فصلنامه علمی پژوهش دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، شماره ۷، ص ۲۳.
- ناظم منبری، سیدجلال؛ عسکرزاده، غلامرضا (۱۴۰۱). بررسی تاثیر رفتار گذشته و سواد مالی بر تصمیمات سرمایه گذاری، سرمایه گذاران در چارچوب تئوری رفتار برنامه ریزی شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله مطالعات اقتصاد مدیریت مالی و حسابداری، دوره ۸، شماره ۱، صص ۹۸-۸۷.

- Atkinson, A., Messi, F. (2012). Measuring financial literacy: results of the OECD international network on financial education (INFE) pilot study working paper no. 15, OECD working papers on finance, insurance and private pensions, OECD publishing Paris.
- Aydin, A. E., Selcuk, E.A. (2019). An investigation of financial literacy money ethics and time preferences among CALLEGE students int, j: bank mark, 37, pp 880-900.
- Almenberg, j., Dreber, A. (2015). Gender stock market participation and financial literacy, Economics letters. 137, pp 140-142.
- Aren, S., Zengin, A.M. (2016). INFLUNCE of financial literacy and risk perception on choice of Investment, Procedia- social and Behavioral sciences, 235, pp 656-663.
- Bucher-Koenen, T., Lusardi, A. (2011). Financial literacy and retirement planning in Germany, j pension Econ, Financial, (4), pp 565-584.
- Duca, M. L., Peltonen. T.A. (2001) macro-financial vulnerabilities and future financial stress assessing systemic risks and predicting systemic events. European GENTREAL banks, working paper no, pp 1311.
- Gerardi, K., Goette, L., Meier, S. (2010). Financial literacy and subprime mortgage Delinquency: evidence from a survey matched to administrative data, federal Reserve bank of Atlanta, working paper, 10.
- Han, L., XIAOJ, J., SU, Z. (2019). Financing know ledge risk attitude and p2p borrowing in CHINA int, j, CONSUM stud, 43, pp 166-177.
- Hadar, L., Sood, S., Fox, C.R. (2013). Subjective knowledge in Consumer financial decisions. J. mark res. 50, pp 303-316.
- Huston, S.J. (2012). Financial literacy and the cost of borrowing, INT.J. CONSUM stud, 36, pp 566-572.
- Hilgert, M.A., HAGARTH, J. M., Beverly, s. g. (2003). Household financial management: the connection between knowledge and behavior, fed, reserve bull, 89, pp 309-322.
- HAKKIA, C. S., Keeton, w. R. (2009). Financial stress what is it how Can it be measured and why does it matter? Economic review2, pp 5-50.
- Javid, K., Mohammad, G.N. (2018). Subjective and objective financial literacy, opinion leadership, and the use of retail banking services, International journal of Bank Marketing.
- Klapper, L. F., Lusardi, A., Panos, G.A. (2012). Financial literacy and the financial Crisis, world bank policy research working paper, no. 598, pp 18-29.
- Lusardi, A., Mitchell, D. S. (2014). the economic importance theory and evidence. J. econ, lit, 52, pp 5-44.

- Liu, L., Zhang, H. (2021). Financial literacy Self-efficacy and risky credit behavior among college students: evidence from Anline consumer credit, *journal of behavioral and experimental finance*.
- Lee, C., Lee, C.C. (2021). Policy-related risk and corporate financing behavior: evidence from Chinas listed companies, *journal homepage: www. Journal s. Elsevier.com/economic-modelling*
- Lusardi, A., Peter, T. (2009). DEBT Lliteracy financial experiences and OVERIND EBTEDNESS, working paper 14808, national bureau of economic research.
- LOUZIS, D., VOULDIS, A. (2012). A methodology for constructing a financial systemic stress index: an application to Greece, *economic modelling*, 29, pp 1228-1241.
- Monin, P. (2017). The OFR financial stress index, OFR 17-040 available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3062143>.
- Miller, M. (2009). The case for financial literacy in Developphng countries. World bank group, Washington dc.
- Mishkin. F.S. (2000). Financial policies and the prevention of financial stress in emerging market economies, available at [https://elibrary world bank. org /doi/pdf/1001596/1813-945.2683](https://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/1001596/1813-945.2683).
- Nelson, W.R., Perli, R. (2005). Selected indicators of financial stability, available at [https://www.ecb. Europa. Eu/ events/ pdf conferences/ gcbrconf4/ peril. Pdf](https://www.ecb.europa.eu/events/pdf/conferences/gcbrconf4/peril.Pdf).
- Okello, G. C. B., Joseph, M. N., John, C. M., Charles, K. M. (2017). The relationship between access to finance and growth SMEs in developing economies: financial literacy as a moderator review of international business and strategy.
- Remund, David, L. (2010). Financial literacy Explllcation: the case for Aclearer definition in an increasingly complex economy the *journal of Consumer affairs* 44, pp 95-276.
- Schere SBERG Carlo. (2013). Carlo de bass a financial literacy and financial behavior among young adults: evidence and implications, *advancing education in Auantitative literacy*, volume: c6. ISSUE: 2, pp 1-22.
- Shen, C.H., Lin, SH. J., Tang, D.P., Hsiao, Y.J. (2016). The relationship between financial disputes and financial literacy, *journal homepage:www.elsevier.com/locate/pacfin*.
- USFLEC. (2019). Annual report to the president executive summary, available online.